25 Ιουλίου 2015

Νείλος ο Ασκητής (Άγιος): Σύντομη Βιογραφία – Εισαγωγικά Σχόλια (Φιλοκαλία των Ιερών Νηπτικών, α΄ τόμος)

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Ορθόδοξη πίστη

neilos1 (2)
Image not found or type unknown

Σύντομη βιογραφία: Του θεσπέσιου Νείλου πατρίδα ήταν η Κωνσταντινούπολη, δάσκαλός του ο θείος Χρυσόστομος και χρόνος της ακμής του το 442 π.Χ. Βουτηγμένος σε ευγένεια και πλούτο, χρημάτισε και έπαρχος στην πατρίδα του. Κατόπιν όμως αποχαιρέτησε τα πάντα και πήγε στο όρος Σινά, όπου ασπάστηκε τον ασκητικό βίο.
Έχοντας μεγάλη μόρφωση, θεολογική και κοσμική, μας άφησε διάφορα συγγράμματα, γεμάτα από πνευματική σοφία και ανέκφραστη γλυκύτητα, από τα οποία εμείς με τον τρόπο της μέλισσας διαλέξαμε τον περί προσευχής λόγο, χωρισμένο σε 153 κεφάλαια, ο οποίος επιγράφεται Ασκητικός. Με αυτά υποδεχόμαστε τους αναγνώστες σαν να τους προσφέρουμε κηρήθρες από μέλι. Γιατί πράγματι στάζουν μέλι και νέκταρ και αμβροσία και υπόσχονται πολλαπλάσιο καρπό.

Ο ιερός Φώτιος, ο σοφότατος, τον αναφέρει στην 201η Ανάγνωση με τα εξής: «Και ένα λόγο του Νείλου του μοναχού αναγνώσαμε, χωρισμένο σε 153 κεφάλαια, όπου ο θείος άνδρας αναπτύσσει τον τρόπο της προσευχής. Και πολλά άλλα έργα αυτού είναι αξιόλογα... τα οποία μαρτυρούν την τελειότητά του στα έργα και τη δύναμή του στους λόγους».

*****

Εισαγωγικά σχόλια: Ο όσιος Νείλος ο Ασκητής είναι μία από τις πλέον γνωστές μορφές στη σειρά των ασκητικών συγγραφέων. Σ’ αυτό πολύ συνετέλεσε η ευγενής καταγωγή του και η πρώην υψηλή διοικητική θέση του ως έπαρχου Κωνσταντινουπόλεως. Ήταν κάτοχος μεγάλης θύραθεν παιδείας και διετέλεσε μαθητής του αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου, όταν αποφάσισε να ανταλλάξει την λαμπρή στολή του με το ασκητικό τριβώνιο. Αναχώρησε για τη σιναϊτική Έρημο μαζί με τον γιο του Θεόδουλο, ο οποίος κάποτε συνελήφθη από επιδραμόντες βαρβάρους. Με τις προσευχές όμως του πατέρα, διασώθηκε την τελευταία στιγμή θαυματουργικά από τον θάνατο.

Ο όσιος Νείλος συνέγραψε πολλά ασκητικά έργα, από τα οποία οι ανθολόγοι της Φιλοκαλίας ενσωμάτωσαν δύο μόνο: τον «λόγο περί προσευχής» και τον «ασκητικό λόγο». Όπως όμως ήδη σημειώσαμε στο σχόλιο για τον Ευάγριο, ο περί προσευχής λόγος με τα 153 κεφάλαια ανήκει σ' αυτόν μάλλον παρά στον όσιο Νείλο, όπως μέχρι τώρα απαιτεί η κριτική βάσανος του κειμένου αυτού. Είναι πολύ πιθανό να αντικαταστάθηκε το όνομα του Ευαγρίου με το του οσίου Νείλου πριν από τον 9ο αιώνα, επειδή το όνομα του πρώτου δεν ηχούσε ευάρεστα στους Βυζαντινούς ύστερα από την καταδίκη του ως ωριγενιστή.

Ανεξαρτήτως πάντως της πατρότητας του περί προσευχής λόγου, πρόκειται για ένα έργο αξιόλογο, που προήλθε από μακρά ασκητική και πνευματική πείρα και διατυπώθηκε από ένα ρωμαλέο νου, που γεύτηκε την γλυκύτητα της προσευχής και αντιμετώπισε με σοφία τις μεθοδείες των δαιμόνων. Τα 153 κεφάλαια αγνοούν μεν την ψυχοτεχνική μέθοδο της νοερής προσευχής, που διαμορφώθηκε μεταγενέστερα, αλλά βρίσκονται μέσα στην πείρα των ασκητών της Ερήμου, αποκαλύπτουν τις μεθοδείες των δαιμόνων για να ματαιώσουν την προσευχή και διδάσκουν τα στάδια και το ήθος της προσευχής.

Τα 153 κεφάλαια έχουν γραφεί από μεγάλο και καθαρό νου, που δοκίμασε την γλυκύτητα της καθαρής προσευχής, αλλά και την κοινωνία των δύο «νόων», του Θεού μετά του ανθρώπου, όπως λέει και ο υμνογράφος στο κοντάκιο του αγίου Γρηγορίου του Παλαμά: «… ως νους Νοΐ τω πρώτω παριστάμενος…». Σε τελευταία ανάλυση, τα 153 κεφάλαια επισημαίνουν τις προϋποθέσεις της προσευχής, τα αίτια που εμποδίζουν την προσευχή, τους όρους που την ευνοούν, τις ενέργειες της χάρης, τους πολέμους του σατανά και τις πνευματικές καταστάσεις που γεννιούνται από την καθαρή προσευχή.

Όσο για τον γνήσιο καρπό της εμπειρίας του οσίου Νείλου, τον Ασκητικό Λόγο, θα πρέπει να λεχθεί ότι αποτελεί μία εκτενή πραγματεία που συγκεφαλαιώνει τις διάφορες φάσεις του ασκητισμού με πυκνές αναφορές στις θείες Γραφές, των οποίων αποδεικνύεται εγκρατέστατος μύστης. Καταπληκτικός δε είναι στην αλληγορική ερμηνεία της Παλαιάς Διαθήκης, όπου με προσφυέστατους παραλληλισμούς διαφόρων χωρίων με τα πάθη και τις αρετές, αναπτύσσει το ασκητικό, πνευματικό και θεολογικό θέμα του.

Κάτοχος μεγάλης παιδείας, ευφυής εκ καταβολής και δεκτικός των ενεργειών του Αγίου Πνεύματος, γνωρίζει με σαφήνεια τα πνευματικά προβλήματα του ανθρώπου, τις αδυναμίες του, τις πλάνες, την εμπάθειά του, αλλά και τις δυνατότητες που έχει από το Θεό να ομοιωθεί με Αυτόν κατά χάρη, αφού ελευθερωθεί από τα πάθη του. Γι' αυτό υποδεικνύει σαν άριστη οδό υψώσεως στα

επίπεδα της θεώσεως, τη σωστή άσκηση στα πλαίσια της ησυχαστικής παραδόσεως.

Ο Ασκητικός Λόγος, επειδή αποβλέπει στη διδαχή των νεοτέρων να ακολουθήσουν την υψηλή πολιτεία του μοναχισμού, προβαίνει σε συγκρίσεις μεταξύ των Ελλήνων, των Ιουδαίων και των χριστιανών, που επιχείρησαν να βιώσουν την πρακτική φιλοσοφία, καταλήγοντας στο συμπέρασμα, ότι μονάχα οι τελευταίοι πέτυχαν να φιλοσοφήσουν αληθινά ζώντας κατά Χριστόν ασκητικά.

Πραγματικά, οι μεν Ιουδαίοι, με τους Εσσαίους, αστόχησαν του σκοπού, αφού αποδοκίμασαν την αυτοσοφία, τον Χριστό. Οι δε Έλληνες απέτυχαν λόγω της κενοδοξίας και των άλλων παθών τους, περιφερόμενοι και επιδεικνύοντας το φιλοσοφικό τριβώνιο, την ατημέλητη γενειάδα τους και την «ασκητική» τους βακτηρία.

Αληθινοί φιλόσοφοι αποδείχθηκαν οι χριστιανοί μοναχοί – αν και λίγοι – που ακολούθησαν τα ίχνη του Διδασκάλου, ζώντας με εκούσια πτωχεία και γενόμενοι ανώτεροι από ηδονές, φιλοδοξίες και φιλαργυρία. Ο όσιος Νείλος, επάνω στο θέμα του μοναχισμού, αναλύει τις διάφορες εκδοχές, υποδεικνύει τα αληθινά πρότυπα πνευματικής ζωής, στηλιτεύει τις νοθείες και παραχαράξεις του μοναχικού βίου και γενικώς στηλογραφεί τον γνήσιο τύπο του μοναχού.

———————————————-

(πηγή: Φιλοκαλία των Ιερών Νηπτικών, μεταφρ. Αντώνιος Γαλίτης, εκδ. Το περιβόλι της Παναγίας, 1986, α΄τόμος, σελ. 216-218).

Πηγή: stonagona.blogspot.gr